

Nova Caledònia mou la Constitució gal·la

Nova Caledònia ha decidit per majoria que d'aquí a vint anys podria deixar de ser un territori d'ultramar de França. Tot i això, les possibilitats de la societat canaca de constituir-se com a un nou estat ja són més difícils.

ARXIU / EFE

Dones de Noumea, la capital canaca, durant la recepció que es va fer per la visita de Mitterrand. L'ex-president francès va prometre la independència de l'illa si obtenia la presidència el 1981.

Moltes coses han canviat a Nova Caledònia en deu anys, a la vista dels resultats de fa tres diumenges, quan el 71,8% de la població d'aquest ex-territori d'ultramar va prestar suport a la descolonització gradual, que s'ha de concretar definitivament en quinze anys o vint. Fins aleshores, el joc d'equilibris dins la complexa societat de l'illa resta garantit.

El 1988 els acords de Matignon van posar les bases del "reconeixement d'una ciutadania caledoniana", segons l'eufemística terminologia oficial. El primer mi-

nistre francès, Lionel Jospin, ha recollit ara el testimoni de Michel Rocard, després del parèntesi neogaullista, i no s'ha esquinçat les vestidures a l'hora d'entonar el *mea culpa* per les "ombres" del període colonial, durant el qual s'ha violat "la dignitat del poble canac". Amb aquesta sorprenent claredat s'expressa el document de tretze pàgines que resumeix les grans línies del nou estatut d'autonomia, rubricat el maig d'enguany a la capital, Noumea.

Illa de Cook. Disputada des del segle XVIII per francesos i brità-

tics, Nova Caledònia (referència a un vell nom d'Escòcia, d'on era originari el primer europeu que la va trepitjar, James Cook) va esdevenir territori de confinament "d'elements antisocials", entre ells els deportats per la Comuna de París el 1872. L'arribada de població europea va arraconar els canacs a les illes de la Loyauté (actuals bastions independentistes) i va significar el punt de partida de l'explotació dels immensos recursos miners. El nou segle va portar una certa autonomia als 18.000 europeus, però el règim de drets socials va oblidar els melanesis, sotmesos al codi de l'indigenisme i al treball forçat fins el 1946.

El boom del níquel, primera riquesa de l'arxipèlag, va traslladar els greuges a l'àmbit econòmic entre la comunitat caldòcia d'origen europeu (concentrada al sud) i l'autòctona (al nord). Nova Caledònia i el seu subsòl eren un pas-tís massa llamíner per a França, com a quart productor d'aquest metall amb el 20% de les reserves mundials, que actualment representen el 90% de les exportacions de l'illa. En conseqüència, els plans de París d'assimilar definitivament un territori situat a 16.743 quilòmetres dins el mapa de la *grandeur* van derivar en l'arribada de població vietnamita, polinèsia i metropolitana per a engruixir, sobretot, el cos administratiu i assegurar l'actuació minera. Aquest transvasament poblacional ha reduït els autòctons al 44% dels habitants de l'anomenat "Caillou" i, en contrapartida, França ha pa-

gat el peatge amb inversions multimilionàries (fins a 30.000 milions de francs anuals). Els anys 80 la realitat social i econòmica va esperar els desigs d'alliberament canac amb la confluència d'unes quantes agrupacions en el Front d'Alliberament Nacional de Kanaky Socialista (FLNKS). L'estira-i-arrotonsa va conduir al sagnant període 1984-1985, resolt momentàniament amb la convocatòria, des de l'Elisi neogaullista, d'un referèndum sobre el futur de l'illa per al 1987: el boicot dels independentistes es va traduir en un sí global (98%) al manteniment de l'*status quo*. La disputa continua-va oberta.

Matignon, fil a l'agulla. L'escalada de la tensió va culminar un any després, la vigília de Sant Jordi, amb els fets d'Ouvea. L'assalt d'un escamot de l'FLNKS a la gendarmeria de l'illa, el trasllat dels ostatges a la cova de Gossanah i la intervenció final dels cossos especials de l'exèrcit va saldar-se amb la mort de quatre gendarmes, dos militars i dinou militants independentistes. Les immediates eleccions legislatives a l'Assemblea Francesa, amb la victòria del socialista Michel Rocard, van posar fi a la dinàmica repressiva amb un projecte d'estatut per a Nova Caledònia. Les presses de Rocard per a desencallar el conflicte van deixar-lo sense vacances i la negociació va concretar-se en un acord solemne el 20 d'agost al palau de Matignon, a París. El secretari general de l'FLNKS, Jean-Marie Tjibaou, i el líder de l'Agrupació per Caledònia dins la República (RPCR), Jacques Lafleur, es van comprometre amb el govern francès a aturar en un termini de deu anys la perillosa fractura entre el nord desatès i el sud benestant, a convocar un nou referèndum a la tardor i a amnistiar els presos. Els acords es van confirmar, amb una baixíssima participació a l'Hexàgon (37%) i una tímida victòria del sí a Nova Caledònia (57%), però Tjibaou va pagar amb la vida, a Ouvea mateix, en mans dels sectors durs de

la coalició canaca, la "renúncia a un accés immediat a la independència".

Noumea, segona i penúltima part? Deu anys després es rescriu una bona part de la història amb els acords de Noumea. Lafleur és l'únic veterà, Rocard és

illencs. El 71,8% dels caledonians van acceptar el 8 de novembre passat una àmplia autonomia fins a un darrer plebiscit per la independència en un període de quinze anys a vint. Un dels articles destacats del nou estatut és la constitució d'una "ciutadania caledoniana" (embrió d'una futura nacionalitat el 2015), que es beneficiarà d'ara endavant d'una discriminació positiva a l'hora d'ocupar llocs de treball. D'acord amb les declaracions dels signataris i, com és tradicional, tothom hi guanya: entre els desigs de Wamytan ("la independència comença a construir-se avui") i la tossuderia de Lafleur ("l'acord no conté cap renúncia a les nostres conviccions"), Jospin s'ha limitat a garantir l'aplicació del text "en lletra i esperit". França, de fet, no ha renunciat a res: Nova Caledònia ha deixat de ser un territori d'ultramar, però no arribarà a ser un estat. Quan el níquel ja no és tan important per a la metròpoli i és mala època per a la despesa colonial, París ha optat per donar via lliure a l'eufemisme i, si arriben temps millors, sempre pot tornar a abocar-hi milions per conservar "l'imperi" d'ultramar.

Jospin ha concedit prioritat absoluta al tema caledonià. Tal i com va demostrar en la visita que va fer a l'illa el maig passat.

Jospin i Tjibaou és Rock Wamytan, la fractura social resta intacta i la solució definitiva de l'estatut caledonià continua a l'horitzó. Però el nou pacte a tres bandes, assolit gràcies a la decidida diplomàcia del secretari d'estat d'Ultramar i mà dreta de Jospin, Jean-Jack Queyranne, ha iniciat una política de gestos inusual en el centralisme francès: signatura de l'acord a Nova Caledònia (5 de maig), modificació de l'article 77 de la constitució francesa per encabir-hi el traspàs de competències a l'illa (6 de juliol) i votació del referèndum limitada als

Albert Balanzà / Martí Crespo